

Rabobank

Maatschappelijk verantwoord bankieren volop in beweging

Nederlandse grootbanken maken de laatste jaren vaart om Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) in hun bedrijfsvoering te integreren. De resultaten van hun inspanning zijn terug te vinden in hun maatschappelijke jaarverslagen. Daarbij hebben banken hun ambitie, kernwaarden, gedragscodes/principes van zaken doen en interne controle-procedures herijkt. De belangrijkste reden hiervoor is dat overheden en internationale instellingen, toezichthoudende autoriteiten en Niet-gouvernementele Organisaties (NGO's) zwaardere eisen stellen op het gebied van goed bestuur en maatschappelijk verantwoord of duurzaam ondernemen. Door globalisering neemt de kans op reputatieschade toe, maar ook ontstaan er nieuwe businesskansen. De grote groep (beursgenoteerde) banken in de wereld kent echter een relatief kleine groep voorlopers¹. In dit Themabericht gaan we globaal in op MVO-trends en -ontwikkelingen bij (groot-)banken.

Terugblik: banken hebben MVO op de rit gezet

In de afgelopen periode heeft een groeiend aantal banken² MVO-beleid en -doelstellingen geformuleerd en MVO een prominente plek in de bestuurlijke organisatie gegeven. Hun maatschappelijke of duurzaamheidsjaarverslagen geven een goed beeld van de ontwikkeling van het MVO-beleid en de behaalde resultaten. De mate waarin en wijze waarop MVO bij de banken vorm heeft gekregen, verschilt echter. De verschillen zijn terug te voeren tot verschillen in de ambitie en marktpositie, de bedrijfscultuur, de bestuurlijke structuur en de omvang van de individuele banken.

Banken die met MVO aan de slag zijn gegaan hebben veelal een relatief kleine eenheid (corporate sustainability) of commissie ingesteld. Deze heeft als

taak om MVO-doelstellingen en -beleid te formuleren, met issues om te gaan en intern te adviseren over MVO.

Primair wordt bijvoorbeeld veel inspanning verricht om de interne milieuzorg op orde te hebben en de resultaten en doelstellingen publiekelijk bekend te maken. Ook zijn banken actief in het streven naar personele diversiteit en het ondersteunen van kansarmen in de samenleving.

In de volgende fase proberen zij MVO in de financiële kernactiviteiten te integreren en daaraan concrete doelstellingen te verbinden. Banken spelen daarbij ook in op MVO-issues die breed worden gedragen. Maar niet alle banken zijn even ver met MVO in de dienstverlening. Ook op dit terrein is sprake van koplopers, volgers en achterblijvers.

Het MVO-beleid is internationaal verbreed

Steeds meer banken³ profileren zich op internationaal niveau als een betrokken MVO-bank. Daartoe hebben zij universele verklaringen, conventies en principes van fatsoenlijk zakendoen onderschreven. Deze hebben betrekking op het waarborgen van mensenrechten, het recht op arbeid, milieubesparing en anticorruptie. Ze zijn vooral van toepassing op ontwikkelingslanden. In de OECD-landen zijn ze 'geëvolueerd' tot nieuwe issues waaronder keuzevrijheid van consumenten, antikartelvorming, productveiligheid, ouderenzorg en dierenleed. Een van de bekendste algemene principes van fatsoenlijk zakendoen zijn de tien principes van de zogenoemde *Global Compact*⁴ van de VN.

³ Er zijn 150 banken in de wereld die zich hebben aangesloten bij de milieuorganisatie van de VN voor financiële instituten.

⁴ **1:** Businesses should support and respect the protection of internationally proclaimed human rights; and **2:** Make sure that they are not complicit in human rights abuses. **3:** Businesses should uphold the freedom of association and the effective recognition of the right to collective bargaining; **4:** The elimination of all forms of forced and compulsory labour; **5:** The effective abolition of child labour; and **6:** The elimination of discrimination in respect of employment and occupation. **7:** Businesses should support a precautionary approach to environmental challenges; **8:** Undertake initiatives to promote greater environmental responsibility; and **9:** Encourage the development and diffusion of environmentally friendly technologies **10:** Businesses should work against

¹ Rabobank behoort volgens ratinginstituten tot de absolute koplopers op het gebied van MVO.

² Hiertoe worden internationale topbanken, die veelal de Equator Principles hebben ondertekend, gerekend. Dit is een algemene toetsingsprocedure die bij projectfinanciering aanvraag (er zijn 3 categorieën van projecten) wordt toegepast om MVO-effecten zichtbaar te maken. De EP zijn door 54 banken waaronder de Rabobank ondertekend.

MVO-issues kunnen in verschillende sectoren of productieketens spelen. Ook kunnen ze betrekking hebben op bepaalde regio's. Bovendien blijkt dat niet alle MVO-issues (en reputatierisico's) voor de diverse stakeholders even belangrijk zijn. Dit hangt samen met hun specifieke positie en belangen.

Behalve zich te conformeren aan internationale 'business principles' ontwikkelen banken specifiek beleid voor maatschappelijke en milieubelastende sectoren. Voorbeelden hiervan zijn de wapenindustrie, de mijnbouw, olie- en gaswinning, de landbouw en de bosbouw. Tabel 1 geeft een overzicht van de MVO-issues van een aantal banken, zoals expliciet vermeld in hun jaarverslagen.

Tabel 1 MVO-issues van banken

Issues	AA	Citi	Fortis	HSBC	ING	Rabo
Corruptie	x	x	x	x	x	x
Slechte arbeidsomstandigheden	x	x	x	x	x	x
Uitbuiting van werknemers	x	x	x	x	x	x
Kinderarbeid	x	x	x	x	x	x
Discriminatie	x	x	x	x	x	x
Milieuverontreiniging	x	x	x	x	x	x
Uitputting van schaarse natuurlijke hulpbronnen	x	x	x	x	x	x
Wreedheid tegen dieren	x		x		x	x
Schenden van de rechten van inheemse volkeren	x	x		x		x
Producten en diensten met gezondheids- of veiligheidsrisico's voor consumenten			x			x
Armoede	x	x	x	x	x	x
Verantwoord lenen		x		x		x

Bron: Duurzaamheidsverslagen banken 2007, bewerkt door KEO

Banken spelen in op actuele internationale MVO-issues. Klimaatverandering wordt als speerpunt gezien, niet in de laatste plaats omdat de politiek hier wereldwijd aandacht voor heeft. Dit issue hangt samen met de uitputting van natuurlijke hulpbronnen (zie tabel 1). Vervolgens kan ook een verband worden gelegd met andere MVO-issues, zoals armoedebestrijding en duurzame energie.

Banken stellen dat hun invloed op klimaatverandering indirect is en de verantwoordelijkheid voor dit

probleem delen zij met de rest van de samenleving. Dit leidt tot maatregelen (energiebesparing, gebruik van schone energie en compensatie) op het gebied van de interne milieuzorg (streven naar CO₂-emissie-neutraliteit). Voor de belasting van gefinancierde activiteiten zien banken in het algemeen geen verantwoordelijkheid; deze ligt bij de klanten zelf en bij de overheid.

Daarnaast schenken banken aandacht aan armoedebestrijding door ondermeer kansarme groepen van de samenleving (niet alleen in het land van vestiging maar ook in arme landen) te ondersteunen.

Bijvoorbeeld in de vorm van schenkingen en sponsoring, het stimuleren van vrijwilligerswerk onder het personeel en het faciliteren van opleiden. Een aantal banken is op internationale schaal actief met microkredieten in arme landen.

Banken besteden ook aandacht aan mensenrechten. Zij stellen echter dat de verantwoordelijkheid voor dit issue primair bij overheden ligt. Zij mijden landen waarop een internationaal handelsembargo rust.

Banken houden structureel contact met NGO's

NGO's fungeren over het algemeen als een soort signaalbron en referentiepunt op MVO-gebied voor banken. NGO's werken in toenemende mate onderling samen waardoor ze meer invloed kunnen uitoefenen. Zij vinden dat banken veel transparanter over klantrelaties moeten zijn. Banken beroepen zich echter op de privacywetgeving en de geheimhoudingsplicht over hun klanten. Grootbanken zijn structurele contacten met NGO's gaan onderhouden om hun MVO-beleid te toetsen.

MVO in de financiële diensten: projectfinanciering

Projectfinanciering is de meest in het oog springende toepassing van MVO in de internationale financiële dienstverlening (dankzij de Equator Principles). Dit type financiering maakt echter maar een relatief klein onderdeel uit van de totale dienstverlening van banken. Bovendien wordt dit marktsegment gedomineerd door een beperkt aantal grote spelers. Overigens blijken vele ondertekenaars de recent aangepaste EP nog te moeten implementeren in hun dienstverlening.

corruption in all its forms, including extortion and bribery.

Kredietverlening en vermogensbeheer

Ook op het gebied van kredietverlening en vermogensbeheer zijn de banken bezig MVO te integreren. Dit gebeurt gefaseerd. Eerst worden klanten gescreend om vast te stellen aan welke MVO-criteria (en te lopen risico's) zij voldoen (*negatieve screening*). Met de opgebouwde kennis en inzichten op klantniveau kunnen banken vervolgens de betere en duurzame klanten selecteren (*positieve screening*) en hen gaan adviseren op het terrein van duurzaam ondernemen en groei (*engagement*). In de kredietverlening zijn banken nog bezig MVO verder vorm te geven.

Voor de zakelijke markt hebben banken specifiek sectorbeleid en 'MVO-tools' ontwikkeld. In de particuliere markt is het MVO-beleid vooral geconcentreerd op het voorkomen van wettelijk niet toegestane witwaspraktijken en fraudes, het nakomen van de zorgplicht en het formuleren van transparante productvoorwaarden. Ook werkt een aantal banken aan de verbetering van de toegankelijkheid van bankdiensten voor kwetsbare groepen van de samenleving.

Vrijwel alle banken bieden groene producten (sparen, beleggen, verzekeringen en financiering) aan en handelen in CO₂-certificaten. Op deze manier proberen ze een marktpositie te verwerven in een nichemarkt en hun duurzaamheidsimago te versterken.

Nederlandse banken lijken ten opzichte van buitenlandse banken relatief meer aandacht voor duurzaam vermogensbeheer te hebben. Er is niet alleen een groeiende vraag naar specifieke duurzame beleggingen, maar ook naar reguliere beleggingsfondsen die gescreend zijn op duurzaamheid. Ook maken banken steeds meer gebruik van hun stemrecht als aandeelhouder. Hoewel banken MVO-overwegingen ook meenemen in hun besluit, betekent dit niet vanzelfsprekend dat ze sowieso 'voor' of 'tegen' zullen stemmen. Een belangrijke reden is dat niet alle MVO-(investerings)voorstellen van aandeelhouders passend of goed onderbouwd zijn.

Algemene conclusie

Nederlandse grootbanken lijken maatschappelijk verantwoord ondernemen 'standaard' te omarmen.

Een gevaar is dat daardoor het onderscheidingsvermogen van banken op MVO-gebied vervaagt. Voor sommige banken, zoals de Rabobank, is MVO echter een onderdeel van de merkbeleving of het imago. Voor het vermogensbeheer blijft een MVO-rating van belang, omdat institutionele beleggers het belangrijk vinden om zaken te doen met koplopers en om maatschappelijk verantwoord of groen te beleggen.

Vooruitblik: MVO blijft een belangrijk kompas

In de komende periode zal de druk op banken om MVO volledig in de bedrijfsvoering te integreren toenemen. Redenen hiervoor zijn:

1. De toenemende schaarste aan natuurlijke hulpbronnen, mede onder invloed van de groeiende welvaart in de wereld;
2. De grotere transparantie van zakenrelaties en sneller en bredere verspreiding (ICT) van kennis en informatie over externe effecten van (bedrijfs-)activiteiten op de lokale omgeving en samenleving;
3. De groeiende kracht van de internationaal opererende NGO's⁵ die als MVO-waakhonden fungeren.

Met een volledig in de bedrijfsvoering geïntegreerd MVO-beleid zijn banken beter in staat eventuele reputatieschade te voorkomen en nieuwe businesskansen te pakken.

Commerciële kansen pakken met MVO

Door de globalisering blijven MVO-issues door lange ketenrelaties (van grondstof tot eindproduct) extra aandacht vragen. Deze ontwikkelingen betekenen echter niet dat alle banken zich defensief zullen (blijven) opstellen. Er ontstaan namelijk nieuwe businesskansen, doordat landen/regio's en overheden onder politieke druk internationale afspraken maken op het gebied van duurzame productie, consumptie en internationale handel. Een voorbeeld hiervan vormen de recente afspraken over de CO₂-emissievermindering en de noodzaak voor een duurzame energievoorziening op de lange termijn⁶.

⁵ NGO's, waaronder Friends of the Earth, BankTrack, Oxfam, Human Right Watch, Amnesty International.

⁶ De VN-rapporten (ondersteund door de recente initiatieven van

Banken die zich goed voorbereiden, kunnen profiteren van de nieuwe marktkansen die door de internationale politiek⁷ worden geïnitieerd. Banken voelen zich in verband met mogelijke reputatie- en afbreukrisico's steeds breder verantwoordelijk voor hun klantrelatie. Dit vraagt om een proactief beleid en een meer offensieve houding.

Behoeftte aan een breed informatie- en lobbynetwerk

Om op het gebied van MVO bij te blijven, hebben banken behoefte aan een internationaal netwerk van contacten met onder meer maatschappelijke organisaties en klantinformatiebronnen. NGO's fungeren als een soort signaalbron en een referentiepunt. De maatschappelijke organisaties verlangen echter dat banken openheid van zaken geven over de klantrelatie. Maar dit ligt voor banken zeer gevoelig, gezien de privacyafspraken die zij met hun klanten hebben.

Richting van het MVO-kompas

In de komende periode bouwen de grootbanken voort op de MVO-beleidsontwikkeling en operationalisering in alle takken van de dienstverlening.

Daarbij verschuift het MVO-paradigma:

- Van profilering en risicobeheer naar business development;
- Van project- naar sector-, regionaal- en klantniveau;
- Van bedrijfsniveau naar ketenbenadering;
- Van negatieve naar positieve screening en engagement;
- Van centraal naar lokaal/decentraal;
- Van backoffice naar frontoffice.

Zoals gezegd zullen banken de komende periode hun MVO-beleid verder vormgeven en implementeren.

Niet alleen om reputatieschade en afbreukrisico's te voorkomen, maar ook om nieuwe business te genereren. In de eerste plaats zal het MVO-sectorbeleid worden verfijnd en verbreed. Het raten of negatief screenen van klanten (de klantportefeuille) en van transacties/ financiering ('responsible lending', reputatieschade voorkomen, klantenbinding) zal standaard plaatsvinden.

Daar bovenop zal het positief screenen van klanten en fondsen (best-in-class selectie en marketing/verkoop) en 'engagement' (klanten informeren/aanspreken op MVO-gedrag en adviseren op het gebied van duurzaam ondernemen in de productieketen) steeds meer ingang vinden in de financiële dienstverlening. De focus zal daarbij niet alleen liggen op kredietverlening, maar ook op vermogensbeheer en investment banking. Maatschappelijk verantwoord bankieren is, kortom, volop in beweging.

januari 2008

Michel van Kooten
August Sjauw-Koen-Fa (030 – 2160318)
A.R.Sjauw@rn.rabobank.nl

onder meer Al Gore en Bill Clinton) over de opwarming van de aarde in relatie tot het armoedevraagstuk in de wereld geven een sterke impuls aan het transformatieproces van fossiele naar een duurzame energievoorziening. Overheden, waaronder de EU (en Nederland), hebben dit vertaald in concrete beleidsdoelen (en budgetten). Het bedrijfsleven is nu aan zet om te innoveren en te investeren. Financiële instellingen zitten hierbij op het vinkentouw.⁷ Hoewel overheden niet altijd consequent en betrouwbaar zijn gebleken.